

BANJA LUKA

Soci-historia disvolviĝo de Banja Luka

En la 16-a kaj la 17-a jarcentoj aperis la unuaj skribaĵoj pri Banja Luka, en formo de raportoj de la episkopoj Maravić kaj Jeronim Zlatarević, en kiuj aperis la nombro de domoj en la urbo kaj moskeoj.

Maravić, sendante la raporton al Romo (en 1655), indikis ke Banja Luka havis du fortikaĵojn sen muregoj kaj 2000 turkajn domojn kaj 15 moskeojn, kaj 100 ortodoksajn kaj katolikajn domojn.

Zlatarević en sia raporto indikis al Ferdinando (en 1599) ke Banja Luka havis 5000 domojn.

Evlija Ĉelebia (1618-1682) estis la unua, kiu detale priskribis Banja Luka.

En la 18-a jarcento estis priskribo de Banja Luka germanlingve de nekonata aŭtoro, dum en la 19-a jarcento estis pluraj.

La historiaj eltrovaĵoj atestas ke tie ekzistis homkolonioj. La unuaj konataj loĝantoj estis iliroj, trakoj kaj keltoj.

Banja Luka estis menciita por la unua fojo en la skriba dokumento de hungara-kroata reĝo Vladislav la 2-a. Tiu ĉi urbo situas en Gornji Šeher (Supra urbo) je ambaŭ flankoj de la rivero Vrbas. Apud tiu ĉi urbo troviĝis kelkaj urboj: Vrbaški Grad (Vrbasa urbo), Boĉac, Kotor.

Surbaze de la plej freŝaj esploroj, Vrbaški Grad estis sur la loko de la nuntempa Kastel (Kastelo). Post veno de turkoj, la nuntempa Gornji Šeher komencis disvolviĝadi. En la 16-a kaj la 17-a jarcentoj Gornji Šeher travivis kulminon, kiu estis interrompita per penetro de aŭstraj rotoj en Banja Luka en 1688, kiuj ĉe retreto flamigis la urbon kaj ĉirkaŭurbon; preskaŭ pereis ĉio, kion konstruigis paŝao Mehmed. Bosnio fariĝis en 1580 Beglerbegat (Kun-estra provinco), kaj Banja Luka – pli altranga centro. Banja Luka estis ĉefurbo de paŝao-regiono ekde 1553 ĝis 1639, kaj ĉar ĝi situis proksime de la limo, la sultano Murat la 3-a per sia dekreto liberigis "la loĝantojn de la urbeto je pagado de ĉiuj impostoj kaj tributoj". La aŭstro-hungara okupacia armeo ekokupis Banja Luka la 13-an de julio 1878, kaj la muzulmanoj en Krajina preparis sin por ekokupi ĝin.

Banja Luka fariĝis la 1-an de septembro 1879 sidejo de la Distrikto, Distrikta tribunalo, Departemento, Departamenta tribunalo kaj Fervoj-administrejo. La plej bela konstruaĵo starigita dum la aŭstro-hungara regado estis gimnazio (1892–1895). En 1885 estis malfermita la hotelo "Bosna" (Bosnio), kaj ekzistis "Aŭstria i Punker" (Aŭstrio kaj Punker) kaj ankoraŭ multaj aliaj.

Sian reprezentan aspekton Banja Luka ekhavis dum la tempo de Reĝlando Jugoslavio – Vrbas-banusregiono sub la administrado de Banuso Milosavljević, kiam estis konstruitaj: Banus-administrejo, Banusa palaco, Ortodoksa preĝejo de Kristo Savanto, Domo de reĝo Petar (Popola teatro), oficistaj domoj, Higiena instituto, Porinstruista lernejo, Parko de Banuso Milosavljević.

Geografia situo de Banja Luka

BANJA LUKA (de banj; banejo: banloko kaj haveno: ebena, prato apud rivero).

Laŭ loĝantaro, la dua urbo de la eksa SR Bosnio kaj Hercegovino; laŭ loĝantaro la plej granda en la peripanonio Bosnio kaj Respubliko Serba. La urbo estas makroregiona sidejo en la val-larĝejo de la rivero Vrbas en la Norda Bosnio.

Banja Luka estas urbo de kontrastoj, orientaj monumentoj kaj modernaj konstruaĵoj.

Gornji Šeher (Supra Urbo) estas la plej malnova kerno de la urbo ĉe la enfluejo de Suturlija en Vrbas. En la senpera proksimeco je la dekstra bordo de Vrbas troviĝas termosulfuraj fontoj, kiujn utiligadis jam romianoj.

Donji Šeher (Malsupra Urbo) disvolviĝas ekde la oka jarcento en la ebena je ambaŭ flankoj de Vrbas, ĉirkaŭ la moskeo Ferhadija je la maldekstra kaj la komerckvartalo je la dekstra bordo de Vrbas.

Varoš (Novurbo, nova urbocentro kun la moderna arkitekturo) disvolviĝas sur la ebena tereno je ambaŭ flankoj de la urba trafikejo, ekde la ĉeesto de Austro-hungara Monarkio kaj, poste, Reĝlando de Serboj, Kroatoj kaj Slovenoj.

Reliefo de Banja Luka

Banja Luka situas je marnivelo de 164 m.

La rivervaloj en Norda Bosnio havis ĉiam bonegajn geografiajn kondiĉojn por instaligo kaj disvolviĝo de rimarkindaj homkolonioj.

La rivero Vrbas havas komponan valon kun kvin rondvaloj kaj same tiom da intermontejoj.

La naturaj riĉaĵoj de Norda Bosnio: kultureblaj areoj, arbaroj, riveroj, termofontoj, minaĵoj, mineralaj krudaĵoj sufiĉe elstarigas la specifecon de ĉi-tiu regiono ene de Bosnio kaj Hercegovino.

Sur la altebenoj Zmijanje kaj Ponir ekzistas arbaroj, pratoj kaj paŝtejoj por malintensa brutbredado.

La arbara vegetaĵaro je la suda kaj orienta flankoj estas grava kiel protekta zono kaj refreŝig-zono.

Grundo kaj vegetaĵaro de Banja Luka

La rondvalo de Banja Luka kun monteta kaj montara kadroj estas pedeologie heterogena kaj preskaŭ mozaika.

Vegetalaj cirkonstancoj en la regiono de Banja Luka estas konsiderinde ŝanĝitaj sub la influo de sociaj faktoroj.

Pli larĝa areo de Banja Luka apartenas al la zono de kaŝtankverko kaj ordinara karpeno, escepte de la montara kadro sude, sudoriente kaj okcidente, kiu apartenas al la zono de fago.

Ĝi estas konata ankaŭ laŭ aliaj vegetaĵoj (acero, platanacero, ulmo, tilio, merizarbo, kratago k. a.).

La natura vegetala kovraĵo suferis la plej grandajn ŝanĝojn en la rondvalo kaj montetaj terenoj. La rondval-fundo kaj malpli altaj deklivoj de la ĉirkaŭaj altaĵoj estas nuntempe sub cerealoj, fruktarboj kaj legomoj.

Klimato de Banja Luka

Banja Luka havas moderan kontinentan klimaton kun konstanta influo de Panonia spaco. Banja Luka ricevas mezkvante jare 1021 mm da falakvo.

La plej oftaj ventoj blovas de la nordo; cetere, dum la pliparto de jaro (195 tagoj) estas trankvila vetero.

Varmaj ventoj de la sudoriento alportas malsekon, kaj vintre regas malvarmaj nordaj ventoj.

La meza jara temperaturo estas 10,6 °C (en januaro 1,2 °C, en julio 21,9 °C).

Akvoj de Banja Luka

Vrbas fluas meze de la urbo laŭ la profunda riverujo el kiu ĝi ne superbordiĝas.

Gornji Šeher (Supra Urbo) havas 13 termofontojn, kies akvo-temperaturo varias inter 26 °C kaj 36 °C. Ilia kapacito estas 50 l/h. Delonge estas konata ties saniga efiko por kuracado de reŭmatismaj, haŭtaj kaj stomakaj malsanoj.

En la vilaĝo Slatina (17 km nordoriente de Banja Luka) fontas termoakvo, radioaktiva akvo kun la temperaturoj de 40,7 °C kaj 20,2 °C kaj minerala akvo.

Termoakvo estas utiligata por kuracado de reŭmatismaj, nervaj kaj kor-malsanoj kaj psiko-neŭrozoj.

Termofontoj en Laktaši donas milde mineraligitan akvon kun la temperaturo de 29,5 °C, kaj mineralan akvon. Tiuj havas la saman sanigan efikon kiel la fontoj en Slatina kaj Gornji Šeher.

Termo- kaj mineralaj fontoj de Banja Luka kaj ĝia ĉirkaŭaĵo prezentas gravan faktoron de disvolvado de refreŝiga restad-turismo.

Ĉasado kaj fiŝkaptado

Kiel urbo kiu situas je tri riveroj (Vrbas, Suturlija kaj Vrbanja), Banja Luka estas delongtempe famkonata laŭ la fiŝkaptado. Ĉi-tiuj riveroj estas riĉaj je trutoj, karpoj, siluroj, ezokoj, salmoj, timaloj k. a.

La ĉasado de sovaĝbestoj estas ankaŭ disvolvita. Inter la plej gravaj ĉasterenoj de Banja Luka estas: Trapiska ŝuma (Trapiska arbaro), Manjaĉa, Bardaĉa kaj Ĉemernica. Ĉi-tiuj ĉasterenoj estas riĉaj je ĉasbestoj (fazanoj, kapreoloj, leporoj, ursoj k. a.).

Turismo de Banja Luka

Kun Sarajevo kaj Mostar, Banja Luka estas unu el tri plej grandaj turistaj centroj en la eksa Bosnio kaj Hercegovino, kaj nun Respubliko Serba.

Laŭ siaj arkitekturo, urboplanado kaj ĉirkaŭaĵo, ĝi apartenas al la plej belaj urboj en la lando.

Ĉi tiu urbo fariĝis alloga por turistoj pro sia specifa disvolviĝo en la pasinteco.

Krom Vrbas, termofontoj, kultur-historiaj monumentoj, fortikaĵo Kastel (Kastelo), monumento sur Banj Brdo (Banj-Monto), niakonstate Banja Luka havas delonge tre favorajn kondiĉojn por disvolvado de turist-gastigaj servoj.

Pri la relative longa gastig-tradicio atestas ankaŭ pluraj monumentoj en la urbo kaj ĉirkaŭaĵo.